

METODERAPPORT

SKUP 2009

Krisen i fotballøkonomien

Sindre Øgar og Jo André Aakvik

Krisen i fotballøkonomien

1. Navn på journalister:

Sindre Øgar
Jo André Aakvik

2. Tittel på prosjektet

Krisen i fotballøkonomien

3. Publiseringsliste i VGs sportsbilag og E24.no

15. juli: Norske fotballklubber er i økonomisk krise. Så mye tjener fotballtoppene. Side 1, 2 og 3.

15. juli: - Lønnskuttene er økonomisk doping. Side 4.

16. juli: Mytene om økonomien. Side 4 og 5.

17. juli: - Nå kommer krakket. Side 6 og 7.

19. juli: - Felt av ukultur. Side 8, 9 og 10.

21. juli: En av tre er investoreid. Side 6 og 7.

23. juli: - Amatører på spillerkjøp. Side 6 og 7.

4. Redaksjon og redaksjonsadresse

VG-sporten
Akersgata 55, 0180 Oslo

E24
Biskop Gunnerudsgt. 14, 0051 Oslo

5. Journalistenes adresse og telefonnummer:

Sindre Øgar, Dynekilgata 15, leilighet 306, 0569 Oslo
Jo André Aakvik, Ellingsrudvegen 43, 1400 Ski

6. Redegjørelse for arbeidet.

a) Når og hvor kom arbeidet i gang. Hva var ideen som startet det hele?

Vi startet arbeidet i juni 2009.

På dette tidspunktet var det åpenbart at flere norske fotballklubber slet kraftig økonomisk, og at klubber sto i fare for å gå konkurs. 2008 hadde vært et økonomisk uår i norsk fotball. Med virkningene av finanskrisen så det ut til å gå enda verre i 2009.

En gjennomgangsmelodi var at spillerlønningene hadde skutt i været, og at klubbene rett og slett hadde drevet seg selv til randen av konkurs gjennom å overby hverandre på lønninger.

I slutten av mai så VG-sporten det som ønskelig å gå mer i dybden av krisen, og forsøke å gi leserne et mer overordnet og systematisk blick på den økonomiske situasjonen i norsk fotball.

Ved å gjøre dette arbeidet tidlig på sommeren, kunne VG sette dagsorden med en rekke artikler om fotballøkonomi når eliteserielagene tok sommerpause i to uker.

Ettersom dette prosjektet ville kreve en grundig gjennomgang av økonomiske forhold i klubbene, mente VG at det ville være hensiktsmessig å samarbeide med E24.

E24 er eid av Aftenposten og VG, og har siden starten i 2006 hatt flere redaksjonelle prosjekter sammen med sine eiere.

Redaktør Per Valebrokk tente på ideen, og det ble besluttet at Sindre Øgar fra VG-sporten og Jo André Aakvik fra E24 skulle jobbe sammen med prosjektet.

b) Hva var den sentrale problemstillingen ved starten av prosjektet?

Etter et innledende møte mellom VG-sporten og E24, ble det besluttet å angripe problemstillingen svært bredt. To spørsmål – med betydelig omfang – pekte seg ut:

- 1) Hva gikk galt med økonomien i norsk fotball?
- 2) Hvordan kan dette rettes opp?

c) Redegjør kort hva som er genuint nytt i saken

* Vi mener å ha vist at den offisielle forklaringen om at lønnsfesten har tatt knekken på norske toppklubber er en sannhet med modifikasjoner. Vår analyse av eliteseriens klubber viste at spillerlønningenes andel av totale inntekter falt i den perioden 2004 til 2008. Vår gjennomgang inntekter og utgifter viser at det har vært et overforbruk på en rekke ting – ikke minst administrasjon.

* Vi har avdekket at den viktigste bakenforliggende årsaken til at det har gått så dårlig med norsk fotballøkonomi er at det har hersket en ukultur i klubbene. Risikoanalyser er ofte fraværende og vanlige bedriftsøkonomiske prinsipper blir satt til side. Vinnerviljen overstyrer fornuften. Dette har det vært bred enighet om blant nåværende og tidligere fotballedere når vi har presentert våre tall – uenigheten går på graden av ukultur og at det ikke gjelder i samtlige klubber.

* Vi har vist at klubbene ikke bare kan skylde på finanskrisen – fordi klubbenes inntekter økte kraftig også fra 2007 til 2008. Toppklubbene har brent seg på et for høyt *generelt* kostnadsnivå.

* Vi har også gitt en bred oversikt over hva fotballederne i Norge tjener.

* Til slutt har vi vist at én av tre spillere i eliteserien ikke eies av klubbene, men av investorer. Det betyr at mange klubber sitter igjen med smuler når spillere blir solgt.

d) Kort beskrivelse av organiseringen av arbeidet, metodebruk, kildebruk, problem underveis. Redegjør spesielt for kildebruk og kildekritikk.

Vi startet arbeidet den 22. juni. Første steg var å skaffe seg oversikt over fakta; det vil si inntektsstrømmene og utgiftsfordelingen i norsk toppfotball. Vi gikk derfor i gang med å hente ut regnskap for alle 16 eliteseriekubber og tilhørende aksjeselskap fra 2004 til 2008.

Her møtte vi straks på to problemer – et generelt og velkjent og et unikt for fotballen.

1) Manglende resultatrapportering.

Ettersom fristen for å levere regnskaper utløper først ved utgangen av juli, stod vi overfor en situasjon hvor vi bare fikk fatt i et begrenset antall årsrapporter fra 2008. I de fleste klubbene er det ikke tradisjon for å sende inn årsrapporter før tidsfristens utløp.

2) «Hemmelig» avtaler mellom klubb og AS

Med et par unntak er elitesatsingene i norsk fotball organisert gjennom egne AS, som har forretningsmessige avtaler med klubbene. Disse avtalene hemmeligholdes av klubbene, som ikke er rapporteringspliktige, og gjør det svært vanskelig å skaffe seg en innsiktsfull oversikt over pengeflyten mellom klubb og AS. Dette gjør det også svært vanskelig å gjøre gode analyser av AS'ene, og helt umulig å sammenligne ulike klubber.

Det første problemet løste vi i stor grad ved å kontakte klubbene og forklare vårt oppdrag. De aller fleste var da behjelpelige med å sende oss regnskaper. Vi fikk også ut regnskapene til klubbene som ikke er organisert som aksjeselskap ved å ringe til klubbene.

Samtidig kontaktet vi Norges Fotballforbund for å få tall vi kunne bruke i analysen. Vi fikk da ut regnskapstall samlet for hele eliteserien og 1. divisjon, men ikke tall som sa noe om hver enkeltklubb.

Dette tallmaterialet dannet grunnlag for den første analysedelen.

Den økonomiske analysen var basert på åpen informasjon om klubbenes regnskaper.

Krisen i fotballøkonomien

Men som nevnt var det en type informasjon som viste seg å være vanskelig tilgjengelig; avtalene mellom klubber og aksjeselskapene i norsk fotball.

Disse avtalene var viktige av to årsaker; det første for å etterprøve de opplysningene som ble gitt oss av Norges Fotballforbund, det andre – og viktigere – for å kunne gjøre detaljerte beregninger av utviklingen i økonomien hos den enkelte klubb.

Tross forskjellige tilnærminger for å skaffe oss denne informasjonen, lyktes vi ikke helt. Via samtaler med personer i ulike stillinger og funksjoner i fotballen, fikk vi et slags overordnet innblikk i avtalene, men lyktes ikke å skaffe til veie enkeltavtalene.

Dette var en svakhet med prosjektet, men ikke avgjørende. Vi kunne ikke gi noe detaljert bilde av den enkelte klubb, men samtidig visste vi nok til å kunne gjøre estimater. Disse estimatene passet inn i det bildet vi allerede så. Men vi måtte gi opp å lage et detaljert regneark for hver enkelt klubb, som vi siden hadde tenkt å legge ut på internett slik at leserne selv kunne laste det ned. Vi var inne på tanken å lage et ”konkursbarometer”, som fortalte hvor god/dårlig økonomien var i hver klubb, men dette måtte vi gi opp.

Det andre store problemet med at vi ikke satt på avtalene mellom klubber og AS, var at vi dermed bare fikk begrenset innblikk i den enkelte klubbs utgifter til spillerlønninger. Det gjorde det blant annet umulig å peke ut hvilke klubber som hadde økt sine lønnsbudsjetter mest.

Poster som var «skjult» i regnskapene til en del klubber, for eksempel spillerlønninger, klarte vi å danne oss et bilde av ved hjelp av kilder i klubbene og egne anslag basert på å sammenstille klubbenes regnskaper med hverandre. Flere klubber opplyser i regnskapene hva de bruker samlet på spillerlønninger, men vi lyktes ikke å finne ut lønningene på individnivå. Dette hadde selvfølgelig vært et godt tabloid grep, men vi så det ikke som en prioritert oppgave i forhold til problemstilling og tiden vi hadde til rådighet.

Utover å skaffe innblikk i «hemmelige» avtalene mellom klubber og AS, jobbet vi med kildene på flere ulike måter. I stor grad handlet det om telefon- og e-postkontakt, men vi så det også hensiktsmessig å møte kilder ansikt til ansikt.

Ellers besto kontakten med muntlige kilder stort sett i å presentere våre funn, og å hente inn kommentarer til disse. De få opplysninger vi har fått «off the record», har vi i størst mulig grad prøvd å verifisere ved å vise til åpne kilder som forteller det samme.

Ettersom våre funn ikke stemte helt med det bildet som allerede var tegnet av problemene i norsk toppfotball, møtte vi mye skepsis og måtte bruke mye tid på å vise frem våre beregninger.

Krisen i fotballøkonomien

Vi så straks – og ikke uventet – at vi tråkket midt inn i en svært ømfintlig debatt. Ledelsen i mange av klubbene og i norsk toppfotball var åpenbart ikke interessert i å nyansere bildet av at grådige spillere hadde sent klubbene og AS'ene ut i en økonomisk hengemyr.

Ledelsen i norsk fotball har – gjennom å være den som sitter på tallmaterialet og sin gjennomslagskraft i media – kunnet tegne akkurat det bildet av situasjonen i norsk toppfotball som passer dem selv. Ledelsen i toppfotballen har kort og godt definisjonsmakten på problemet.

Men ved å ettergå deres tallmateriale og konklusjoner, er det fullt mulig å skildre et helt annet bilde; nemlig det at norsk toppfotball har latt seg blende av egen økonomiske suksess – en inntektsøkning på 155 prosent på 5 år. Når så inntektsveksten stoppet opp, kommer det til overflaten en kultur helt uten styring som i praksis har kjørt norsk klubbøkonomi i grøfta.

Selv om spillerlønningene har økt mest i kroner de siste årene, er det andre poster som har økt mest i prosent. Man kan like gjerne hevde at det er råflotte stadionprosjekter, store trenerapparat, kostbare «kundearrangementer» og store administrasjonskostnader som har knekt fotballøkonomien. Disse postene har prosentvis økt langt mer enn spillerlønningene, og til dels også raskere enn inntektene i perioden.

7. Spesielle erfaringer som er verdt å nevne.

Vi ser selvfølgelig at problemstilling «hva gikk galt med økonomien i norsk fotball» er svært bred og at «svaret» vi kommer frem til ikke passer alle klubbene. Det er selvfølgelig en fare for at vi går glipp av en del nyanser når vi går ut så bredt.

Et alternativ kunne vært å se nærmere på én eller to klubber.

Ettersom vi startet prosjektet rett før sommerferien, jobbet vi mot en deadline som det var vanskelig å flytte på. Begge journalistene hadde planlagt ferie i juli måned.

Jobben med å skaffe oversikt over klubbenes faktiske økonomi tok så mye lengre tid enn antatt at vi kom på etterskudd med selve skrive- og intervjuarbeidet. De siste tre dagene før sommerferien jobbet vi en god del ekstra for å få i land prosjektet.

En åpenbar erfaring vi har gjort oss, er at selv om en artikkelserie er skrevet på forhånd, er det en stor fordel at noen av journalistene bak prosjektet er der for å løse det gjennom publiseringsfasen.

Når ballen er sparket i gang, åpner det seg muligheter for oppfølginger som man ikke ser på forhånd. For vår del så vi at vårt prosjekt åpnet nye muligheter til kommentarer, men ettersom ingen av oss som hadde jobbet med prosjektet var på jobb, ble en del av disse liggende uforløst – selv om andre kollegaer laget gode oppfølgere.

Den ene av oss returnerte etter én uke – og gikk da i gang med å lage oppfølgere.

I ettertid er det ingen tvil om at artikkelserien ble lagt merke til. Og selv om enkelte i toppen av norsk fotball reagerte kraftig og hisset seg opp over noen av sakene, så har tilbakemeldingene fra mange toppledere vært svært positive i ettertid.

Sindre Øgar

Jo André Aakvik